

OBHÁJENÉ DOKTORANDSKÉ DIZERTAČNÉ PRÁCE V ODBORE SLOVENSKE DEJINY

MGR. LUCIA POLÁKOVÁ: POLITICKÝ VÝVOJ V OKRESE ROŽŇAVA
V KONTEXTE MAĎARSKEJ OTÁZKY (1918 – 1938)

Obhajoba sa konala 21. augusta 2017.

Školiteľ: doc. PhDr. Soňa Gabzdilová, CSc.

Oponenti: doc. PhDr. Peter Mičko, PhD., prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., PhDr. Peter Zelenák.

Školiace pracovisko: Centrum spoločenských a psychologických vied SAV, Spoločenskovedný ústav v Košiciach; Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Filozofická fakulta

Dizertačná práca sa tematicky venuje regionálnym dejinám okresu Rožňava v medzivojnovom období. Okres Rožňava bol v uvedenom období charakteristický dvomi významnými atribútmi. Prvým bola prítomnosť početnej maďarskej menšiny a druhým charakteristickým znakom bolo široké zastúpenie robotníctva v zamestnaneckej štruktúre obyvateľstva pre jeho banícky charakter. Tieto dva základné faktory ovplyvňovali dianie v okrese počas celej existencie Československa.

Zámerom výskumu regionálnych dejín vybraného okresu bolo pochopiť historické javy a analyzovať ich hlbšie súvislosti s národnými a celoštátnymi dejinami. Cieľom bolo upriamiť pohľad na to, ako sa štátna politika realizovala v rožňavskom okrese a ako ovplyvňovala regionálnu politickú situáciu. Zámerom dizertačnej práce vo vedeckej rovine bolo na základe štúdia archívnych prameňov, dobovej tlače a odbornej literatúry analyzovať vývoj v rožňavskom okrese v období medzivojnového Československa a podať prehľad o politickom a spoločenskom stave okresu so zreteľom na problematiku maďarskej menšiny.

Dizertačná práca sa delí na tri navzájom súvisiace kapitoly. Obsahom prvej je analýza začleňovania širšieho územia župy Gemer-Malohont do Československa. Zároveň sme sústredili svoju pozornosť na verejnú správu rožňavského okresu, jeho transformácie v medzivojnovom období a miesto skúmaného okresu v rámci republiky. V závere sme sa zamerali na analýzu demografických a sociálno-štatistických údajov.

V druhej kapitole sme upriamili svoju pozornosť na politický vývoj v okrese Rožňava, so zameraním na činnosť Komunistickej strany Československa a maďarských politických subjektov. Využitím metódy komparácie sme porovnali volebné výsledky v okresoch Rožňava, Levice a Veľké Kapušany počas všetkých štyroch volieb do Poslaneckej snemovne Národného zhromaždenia v medzivojnovom období. Analyzovali sme, ako národnostné zloženie ovplyvnilo volebné výsledky.

V dokumentoch okresného úradu Rožňava z politických zhromaždení menovaných politických subjektov sme našli množstvo cenných poznatkov o tom, aké problémy na

svojich schôdzach akcentovali, s akými propagandistickými heslami pracovali a ako sa menil ich politický program v súvislosti s vnútro a medzinárodnopolitickou situáciou. Z archívnych prameňov sme vyvodili niekoľko skutočností. Menšinová identita sa prejavila v prípade volebnej podpory maďarských politických subjektov, aj keď v prípade rožňavského okresu to bolo obmedzené širokou voličkou základňou komunistov v radoch robotníctva. Medzi hlavné oblasti, kam smerovala kritika zo strany maďarských politických strán v rožňavskom okrese patrila hospodárska situácia na juhu republiky, obmedzovanie maďarskej menšiny v školskej oblasti, pohraničný styk, problém zamestnanosti v štátnych úradoch a zahraničná politika ČSR voči Maďarsku. Komunistická strana odsudzovala najmä hospodársku a sociálnu situáciu robotníctva v okrese.

Tretia kapitola bola venovaná konkrétnym aktivitám predstaviteľov maďarskej minority a postojú československej štátnej moci. Z nášho výskumu vyplýva, že na začiatku 20. rokov 20. storočia predstavovali najvýznamnejšie oblasti stretu: odstraňovanie pamätníkov symbolizujúcich bývalý režim, osadzovanie nových pomníkov a premenovávanie ulíc. Počas celého medzivojnového obdobia k neurgickým bodom patrila jazyková otázka, fungovanie maďarského školstva, povolenie vydávania periodík a iné. Československé politické úrady využívali rôzne nástroje moci na kontrolu činnosti podozrivých osôb prichádzajúcich z Maďarska a mali dozor nad rozširovaním propagačných materiálov s iredentistickou tematikou. Preverovanie sa týkalo osôb maďarskej národnosti, či už úradníkov, učiteľov, alebo kňazov s československým štátnym občianstvom. Na základe analýzy archívnych dokumentov vyplýva, že v jednotlivých spoločenských oblastiach chceli predstavitelia menšiny rozšíriť rozsah svojich práv. V závere sme chronologicky zaznamenali politický a spoločenský vývoj v kontexte národnostnej otázky v 30. rokoch 20. storočia v rožňavskom okrese, ktorý, rovnako ako v celej republike, ovplyvnila napätá medzinárodná situácia.

Napriek snahám o spoluprácu predstaviteľov československej väčšiny s maďarskou menšinou a naopak, sa vyskytli konflikty v niektorých oblastiach politického a spoločenského života v rožňavskom okrese. S narastaním vonkajších hrozieb na konci 30. rokov 20. storočia rástlo menšinové sebavedomie. Postoj československých elít sa v niektorých prípadoch odlišoval od deklarovaných demokratických pravidiel ako napr. obmedzovanie slobodného zhromažďovania, tlačovej slobody, kultúrnych aktivít alebo cezhraničného styku. V prípade možnosti sa maďarskí predstavitelia neváhali postaviť za návrat k materskému štátu a obyvatelia rožňavského okresu privítali rozhodnutie Viedenskej arbitráže a pripojenie k Maďarsku.